

سلسله گزارشات بررسی

حضور چین

در منطقه غرب آسیا

عمان

اسفند ۱۴۰۲

مرکز تحلیل
راهبردی و بین الملل

باسمه تعالی

سلسله گزارشات بررسی حضور چین در منطقه‌ی غرب آسیا - عمان

مقدمه

در سال‌های اخیر، چین از طریق سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های فیزیکی، یعنی بندرها و خطوط لوله، راه آهن سریع‌السیر و سایر تاسیسات، با تجارت و سرمایه‌گذاری‌های دو جانبه به دنبال تعمیق مرکز جهانی خود با اتصال به آسیا، اروپا و آفریقا در کشورهای در امتداد جاده ابریشم زمینی و دریایی است. عمان می‌تواند نقش مهمی در حرکت در حال گسترش چین در خاورمیانه بازی کند. موقعیت دریایی سودمند آن، نفوذ در بازارهای انرژی و سیاست خارجی مستقل، عمان را به یک شریک جذاب برای چین تبدیل کرده و از اهمیت راهبردی اساسی در ساخت و تحقق ابتکار جاده ابریشم دریایی قرن بیست و یکم (MSRI) برخوردار است. عمان مشتاقانه MSRI چین را پذیرفته و ابراز اشتیاق کرده است تا از نفوذ روزافزون چین در خاورمیانه برای تبدیل خود به یک مرکز تجارت جهانی و تولید استفاده کند. سیاست پکن در قبال عمان بخشی از سیاست کلی آن در خلیج فارس و خاورمیانه است که به نوبه خود بخشی از سیاست خارجی چین در سطح جهانی است.^۱

تاریخچه روابط

تاریخچه ارتباطات دوستانه بین چین و عمان را می‌توان تقریباً به دو مرحله تقسیم کرد: ارتباط در دوران باستان و ارتباط پس از برقراری روابط رسمی دیپلماتیک که در سال ۱۹۷۸ برقرار شد. چین و عمان چه در دوران باستان و چه در زمان معاصر مبادلات دستاورد‌های بزرگی در مسیر قایقرانی جاده ابریشم دریایی به همراه داشته است. نه تنها تاریخ ارتباطات چین و عمان مظهر اعتماد و احترام متقابل در سیاست و فرهنگ است، بلکه ارتباطات نزدیک اقتصادی نیز نیروی بی‌پایانی را برای ارتباط بیشتر فراهم کرده است.

دوران باستان

اولین سوابق تماس بین چین و عمان را می‌توان به سلسله‌های زمانی که کالاهای چینی به صحار فروخته شد، ردیابی کرد. کالاهای مبادله شده به عمان عموماً محصولات کشاورزی و کالاهایی که به چین وارد می‌شد معمولاً عود، خرما، مروارید و اسب بودند. چین و عمان از سال ۵۰۷ پس از میلاد روابط تجاری مستقیم خود را حفظ کرده‌اند. در اوایل سلطنت سلسله تانگ در چین، زمانی که امپراتوری عرب هنوز تأسیس نشده بود، عمان به دلیل روابط سیاسی سنتی خود بخشی از ایران محسوب می‌شد.

۱. مقاله دانشگاه اشکلون با عنوان: نقش مهم عمان در ابتکار جاده ابریشم دریایی چین - اردیبهشت ۱۳۹۸ (می ۲۰۱۹)

عمان و چین در آن زمان مبادلات دریایی مکرری داشتند و زمانی که بازرگانان عمانی به طور مداوم به سواحل جنوبی چین آمدند، گوانگژو به بزرگترین منطقه مسکونی عمان تبدیل شد. مبادلات تجاری بین گوانگژو و صحار و ظفار در سال ۸۷۸ پس از میلاد به اوج خود رسید و سپس به دلیل قیام دهقانان به رهبری HUANG Chao کاهش یافت. نیروهای قیام در ماه سپتامبر به شهر گوانگژو حمله کردند و به ساکنان مسلمانان، یهودیان، مسیحیان و زرتشتیان در گوانگجو حمله کردند. به دنبال فرار تجار عمانی، روابط تجاری بین چین و عمان به تدریج کاهش یافت. در سلسله سونگ، تجارت با خارج از کشور توسط دولت تشویق و اعطا می شد. در نتیجه روابط دوستانه چین و عمان از اواسط قرن دهم تا نیمه اول قرن دوازدهم به اوج دیگری رسید. در این دوره زمانی، کشتی های بادبانی چینی بارها از بندر ظفار بازدید می کردند، و صحار و گوانگژو تجارت مستقیم را احیا کردند. در اوایل سلسله مینگ، Zheng Ou و ناوگان هفت بار به اقیانوس هند رفتند که باعث نفوذ زیادی در منطقه شد. چین فعالیت های تجاری و دیپلماتیک گسترده ای را با کشورهای اطراف کشورهای اقیانوس هند انجام داد و مرحله جدیدی از ارتباط دوستانه بین چین و عمان فرا رسید. از آن زمان به بعد روابط مستقیم دو کشور به دلایل مختلف به تدریج به بن بست رسید، از جمله اینکه ارتش استعماری پرتغال مسقط، صحار و سایر شهرهای بندری عمان را ویران کرد.

دوران معاصر

در بیش از یک دهه پس از تأسیس جمهوری خلق چین در سال ۱۹۴۹ هیج پیشرفت آشکاری در دیپلماسی بین چین و کشورهای منطقه خلیج فارس و شبه جزیره عربستان از جمله عمان وجود نداشت. در دهه های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰، عمان مانند سایر کشورهای عربی حوزه خلیج فارس توسط چین "پیرو غرب" تلقی می شد. پس از جنگ ظفار در سال ۱۹۷۶ بزرگترین مانع روابط دیپلماتیک دو کشور برداشته شد. در ماه می ۱۹۷۸ سلطان نشین عمان و جمهوری خلق چین توافق نامه برقراری روابط دیپلماتیک را در لندن امضا کردند. دولت جمهوری خلق چین و دولت سلطان نشین عمان تصمیم گرفتند از ۲۵ می ۱۹۷۸ روابط دیپلماتیک در سطح سفیران برقرار کنند و سفیران خود را مبادله کنند. دولت جمهوری خلق چین قاطعانه از دولت سلطان نشین عمان در حفظ استقلال ملی و توسعه اقتصاد ملی حمایت می کند. دولت سلطان نشین عمان دولت جمهوری خلق چین را به عنوان تنها دولت قانونی که نماینده کل مردم چین است به رسمیت می شناسد. دو دولت توافق کردند روابط دوستانه و همکاری بین دو کشور را بر اساس اصول احترام متقابل به حاکمیت و تمامیت ارضی، عدم تجاوز متقابل توسعه دهند. در اوایل دهه ۱۹۸۰ چین به عمان نه تنها به دلیل اهمیت استراتژیک آن، بلکه به عنوان کشوری با منابع نفتی نگاه کرد. تا سال ۱۹۸۳ عمان اولین کشور عربی بود که نفت به چین صادر کرد. نیاز به تامین انرژی طولانی مدت باعث شد چین در سال ۱۹۸۳ نفت را از عمان وارد کند و در سال ۱۹۹۷ شروع به خرید گاز طبیعی عمان کند. در طول سال ها، همکاری های انرژی محور اصلی روابط چین و عمان بوده است.

در اوایل دهه ۱۹۸۰ چین به عمان نه تنها به دلیل اهمیت استراتژیک آن، بلکه به عنوان کشوری با منابع نفتی نگاه کرد. تا سال ۱۹۸۳ عمان اولین کشور عربی بود که نفت به چین صادر کرد. نیاز به تامین انرژی طولانی مدت باعث شد چین در سال ۱۹۸۳ نفت را از عمان وارد کند و در سال ۱۹۹۷ شروع به خرید گاز طبیعی عمان کند. در طول سال‌ها، همکاری‌های انرژی محور اصلی روابط چین و عمان بوده است. علاوه بر این، چین و عمان از سال ۲۰۰۵ جلسات راهبردی سالانه خود را برای بحث در مورد مسائل امنیتی بین‌المللی و منطقه‌ای دوجانبه اعلام کرده‌اند. این مکانیسم گفت‌وگو به طور موثر بستری را برای هر دو طرف ایجاد کرد تا به اجماع بر سر مسائل سیاسی برسند. پس از سال ۲۰۰۹ زمانی که ناوگان دریایی چین مأموریت‌های کاروانی را علیه دزدان دریایی در خلیج عدن انجام دادند، بارها از بندر صلاله در عمان بازدید کردند. چین و عمان همکاری‌های خود را در امور منطقه‌ای تقویت کرده‌اند و تلاش‌های مشترکی برای حفظ امنیت و ثبات منطقه ای انجام داده‌اند.^۲

روابط اقتصادی

همکاری اقتصادی محرک روابط دوستانه چین و عمان است. از زمان برقراری روابط دیپلماتیک، هر دو طرف بر حمایت قاطع از یکدیگر در مورد منافع اصلی، همکاری‌های اقتصادی، و حفظ مکانیسم‌های تبادل در سطح بالا و گفت‌وگوی استراتژیک اصرار دارند. در حالی که نفت بر روابط دوجانبه آنها مسلط است، چین به آرامی خود را در بخش‌های غیرنفتی عمان نیز تثبیت کرده است، در راستای ابتکار کمربند و جاده (BRI)، پروژه‌ای که بر توسعه زیرساخت‌ها و همکاری‌های بین‌المللی برای طرح نفوذ پکن در سطح جهانی متمرکز است، عمان نیز برای تحقق چشم‌اندازهای توسعه خود به این ابتکار پیوسته است. پس از برقراری روابط دیپلماتیک در سال ۱۹۷۸ حجم مبادلات تجاری به طور مداوم در حال افزایش بوده و با بهبود قدرت ملی چین در قرن بیست و یکم، اقتصاد و تجارت بین دو کشور به سرعت در حال رشد است. چین از سال ۲۰۰۳ به بزرگترین واردکننده نفت عمان تبدیل شد. کمیته مشترک اقتصاد و تجارت چین و عمان همواره و به طور مداوم تشکیل جلسه می‌دهد. هشتمین نشست این کمیته در ۲۲ مارس ۲۰۱۶ در مسقط برگزار شد. کیان کمینگ، معاون وزیربازرگانی چین و معاون وزیربازرگانی و صنعت عمان، ریاست این نشست را برعهده داشتند. این جلسه از حیث گسترش همکاری‌ها بسیار حائز اهمیت است. چرا که طرفین صورتجلسه‌ای را امضا کردند که شامل زمینه‌های تجارت، سرمایه‌گذاری و تامین مالی، زیرساخت‌ها، آموزش کارکنان، پارک‌های صنعتی، لجستیک و شیلات است.

۲. مقاله استاید دانشگاه شمال غربی شیآن چین با عنوان: تبادلات تاریخی و همکاری‌های آتی بین چین و عمان تحت ابتکار کمربند و جاده - دی ۱۳۹۶ (ژانویه ۲۰۱۸)

برنامه توسعه پنج ساله نهم سلطنت عمان (۲۰۲۱-۲۰۱۶) تنوع اقتصادی را به عنوان هدف اصلی خود تعیین کرد. اگرچه عمان از ذخایر معدنی قابل توجهی برخوردار است، اما مواد معدنی تنها ۴ درصد از کل صادرات این کشور را در سال ۲۰۱۶ به خود اختصاص دادند. بیشتر این منابع دست نخورده باقی مانده و مواد معدنی در انتظار استخراج هستند. عمان علاوه بر کشف اخیر یک مخزن بزرگ گاز در سال ۲۰۱۷، برنامه‌هایی برای بهره‌برداری از منطقه الوسطا که سرشار از ذخایر معدنی است، برای افزایش تولید سنگ مرمر در نظر دارد. هم‌چنین سنگ آهک، مس و گچ دیگر مواد معدنی مهم عمان محسوب می‌شوند. عمان می‌تواند از موقعیت استراتژیک خود و قیمت رقابتی گاز طبیعی برای ترویج سرمایه‌گذاری خارجی در صنایع سبک و سنگین استفاده کند، زیرا صادرات معدنی و تولیدی را ارتقا می‌دهد.^۳ وزارت حمل و نقل و ارتباطات (MOTC) استراتژی لجستیک سلطنتی عمان (SOLS) را در سال ۲۰۱۵ صادر کرد و بیان کرد که لجستیک می‌تواند اقتصاد را قادر سازد تا از وابستگی به نفت و گاز متنوع شود. هدف SOLS افزایش سهم لجستیک در تولید ناخالص داخلی عمان از ۵ درصد در سال ۲۰۱۵ به ۱۲ درصد تا سال ۲۰۴۰ است. دولت در نظر دارد یک شبکه ریلی ملی ایجاد کند که سه بندر عمیق دریایی عمان (صحار، صلاله و دقم) و منابع معدنی داخلی آن را به هم مرتبط کند.^۴ در سال ۲۰۱۷، عمان اولین وام خود را از بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیا (AIIB) که تحت نفوذ گسترده چین قرار دارد برای ساخت بنادر، جاده‌ها و راه‌آهن دریافت کرد تا شهرهای مختلف عمان را به یکدیگر متصل کند. هم‌چنین برخی از شرکت‌های چینی به دلیل دسترسی به بازارهای شورای همکاری خلیج فارس به میزان متوسطی در عمان سرمایه‌گذاری کرده‌اند. به مانند سایر نقاط، شرکت‌های چینی حاضر در عمان عمدتاً شرکت‌های دولتی هستند، مانند شرکت ملی نفت چین (شعبه عمان)، شرکت حفاری گریت وال (شعبه عمان)، و گروه سینوهیدرو (شعبه عمان). شرکت‌های خصوصی شامل گروه Sany و شرکت فناوری هواوی (شعبه عمان) هستند. شرکت‌های چینی اقتصاد عمان را در تقاطع‌های مختلف درگیر کردند. از نظر قراردادهای مهندسی، تدارکات و ساخت و ساز (EPC)، گروه بین‌المللی پاورچینا قراردادی را برای اجرای پروژه فتوولتائیک Ibrī عمانی منعقد کرد. دفتر خط لوله نفت چین قراردادی برای بازسازی پایانه رایسوت در صلاله امضا کرد. از نظر مدیریت و بهره‌برداری، شرکت ملی نفت چین ۵۰ درصد از سهام پروژه میدان نفتی دلیل را در اختیار دارد و بر این اساس آن را مدیریت می‌کند. شرکت‌های چینی هم‌چنین با دولت عمان در ساخت تعاونی‌های خارج از کشور مشارکت داشته‌اند. به عنوان مثال، شرکت چینی بازرگانان هلدینگ در حال ساخت پروژه باگامیو پورت، بزرگترین بندر در شرق آفریقا است که با سرمایه‌گذاری کل ۱۰ میلیارد دلار تکمیل می‌شود. این پروژه هم‌چنین از نظر مالی توسط صندوق ذخیره عمومی دولتی عمان حمایت می‌شود. شرکت‌های خصوصی چینی مانند خودروه‌های هوآوی و چری نیز وارد بازار عمان شده‌اند.

۳. مرکز آمار و اطلاعات ملی عمان: کتاب آمار سال ۲۰۱۸

https://www.ncsi.gov.om/Elibrary/LibraryContentDoc/bar_Statistical%20Year%20Book%202018_a8b32d59-cdc4987-9-ba1-29e7ce78d5cca.pdf

۴. بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیا: توسعه پایانه تجاری و منطقه عملیاتی بندر دقم عمان - دی ۱۳۹۹ (دسامبر ۲۰۲۰)

https://www.aiib.org/en/projects/approved/2016/_download/duqm-port-commercial/summary/duqm-port-commercial-terminal.pdf

به گفته A.I.B، سرمایه‌گذاری چین در عمان قصد دارد بخش‌های مختلف غیرنفتی را هدف قرار دهد. مجموع هزینه‌های گزارش شده پروژه‌های اختصاصی A.I.B ۸۸۰٫۳ میلیون دلار برآورد شده است. سرمایه‌گذاری‌های قراردادی شامل پروژه‌هایی در سیستم راه‌آهن و بخش حمل‌ونقل، لجستیک، توسعه بندر دقم و بخش‌های مخابراتی عمان بود. تامین مالی پیش‌بینی شده پروژه‌های A.I.B در عمان را فاش می‌کند. بر اساس این اسناد پروژه، A.I.B وعده داده است که بیش از نیمی از این پروژه‌ها را از طریق وام (۶۱ درصد) تامین مالی کند. انتظار می‌رود که بخش باقی مانده (۳۹ درصد) توسط احزاب محلی - سازمان منطقه ویژه اقتصادی دوqm (SEZAD)، گروه لجستیک جهانی عمان (OGLG) و شرکت پهن باند عمان SAOC - و از طریق سهام و وجه نقد که ممکن است تامین شود. از عملیات آتی این پروژه‌ها حاصل شود.^۵

چشم انداز ۲۰۴۰ عمان: جذب سرمایه‌گذاری خارجی

تعمیق روابط با چین گویای راهبرد گسترده‌تر عمان برای تنوع بخشیدن به اقتصادش به دور از هیدروکربن‌ها با جذب سرمایه و تخصص خارجی در بخش‌های غیرنفتی است. این حرکت توسط چندین برنامه پنج ساله منطبق با اهداف کلی چشم انداز ۲۰۴۰ هدایت می‌شود. اقدامات متعددی در حال حاضر برای ایجاد محیطی مناسب برای کسب و کار اجرا شده است. عمان مناطق آزاد مانند منطقه ویژه اقتصادی دقم را ایجاد کرده است که مزایایی مانند معافیت‌های مالیاتی، انتقال سود به خارج از کشور و سهمیه‌های کمتر برای استخدام عمانی‌ها را ارائه می‌دهد. در مقیاس بزرگتر، عمان قوانین متعددی را معرفی کرده است که مشارکت عمومی-خصوصی و خصوصی سازی شرکت‌های دولتی را تسهیل می‌کند. به عنوان مثال، فرمان سلطنتی ۲۰۱۹/۵۰ مالکیت ۱۰۰ درصدی خارجی را امکان پذیر می‌کند، حداقل سرمایه مورد نیاز را حذف می‌کند و دیگر نیازی به مشارکت محلی ندارد، در حالی که تشریفات اداری را کاهش می‌دهد. طی سال‌های اخیر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به عمان افزایش یافته و به ۱۱٫۶۵ میلیارد ریال عمان (۲۵٫۵۷ میلیارد یورو) در سه ماهه دوم سال ۲۰۱۹ رسیده است که نسبت به سال قبل ۱۳٫۳ درصد افزایش داشته است. بریتانیا سهم اصلی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی عمان (۵۴٫۲ درصد)، امارات (۱۱ درصد)، آمریکا (۸٫۶ درصد)، کویت (۸ درصد)، چین (۴٫۷ درصد)، قطر (۴٫۱ درصد)، هند را به خود اختصاص داده است. ، بحرین و هلند (همگی زیر ۳ درصد). این ارقام نشان می‌دهد که افزایش عظیم واردات نفت خام پکن از سلطان نشین، تاکنون به تصاحب بخش غیرنفتی عمان توسط چین تبدیل نشده است.^۶

۵. گزارش سایت بانک سرمایه‌گذاری زیربنایی آسیا با عنوان: توسعه پایانه تجاری و منطقه عملیاتی بندر دقم عمان

<https://www.aiib.org/en/projects/details/2016/approved/Oman-Duqm-Port-Commercial-Terminal-and-Operational-Zone-Development.html>

۶. مرکز اطلاعات اروپا و خلیج فارس: افزایش حضور اقتصادی چین در عمان، پیامدهایی برای اقتصاد عمان

<https://www.egic.info/china-economic-presence-oman>

درخصوص همکاری‌های چین و عمان در قالب BRI نیز نگرانی‌هایی به ویژه در مورد عدم شفافیت، فساد و دریافت کننده سطوح ناپایدار بدهی وجود دارد. در حالی که BRI بودجه حیاتی را برای پروژه‌های توسعه اقتصاد عمان فراهم کرده است، سلطان نشین در برابر چنین بدهی‌هایی آسیب پذیر است، به این معنی که سرمایه‌گذاری‌ها باید با احتیاط انجام شود. علاوه بر این صاحبان پروژه‌های BRI تمایل دارند که چینی‌ها - نه افراد بومی و محلی - نیروی کار و شرکت‌ها را برای ساخت‌وساز استخدام کنند، که منجر به فرصت‌های شغلی کمتر برای افراد محلی می‌شود. این امر به نوبه خود فرصت‌ها را برای رشد و توسعه اقتصادی محدود می‌کند. عامل دیگر افزایش رقابت منطقه‌ای برای سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی است، به ویژه با ایران، که چین در حال حاضر در حال مذاکره برای توافقی است که می‌تواند شامل سرمایه‌گذاری در مناطق آزاد تجاری، زیرساخت‌ها، ICT و عرضه نفت با تخفیف باشد. چنین موضوعاتی باید به دقت مورد بررسی قرار گیرند تا اطمینان حاصل شود که عمان وخامت وضعیت اقتصادی خود را تشدید نمی‌کند یا موقعیت ژئوپلیتیک خود را به عنوان یک بازیگر بی طرف به خطر نمی‌اندازد.^۷

مزایای حضور اقتصادی چین در عمان

- نقش اساسی عمان در سیاست‌های خاورمیانه‌ای پکن
- موقعیت خاص و جذاب ژئوپلیتیک دریایی عمان برای چین
- مشارکت عمان در برنامه جاده دریایی ابریشم
- کمک به افزایش حضور چین در مناطق راهبردی مانند اقیانوس هند، دریای عربی، و تنگه هرمز
- ظرفیت بالای ترانزیتی عمان با دارا بودن سه بندر پیشرفته، پنج فرودگاه بزرگ بین‌المللی و شبکه جاده‌ای قوی
- امکان دسترسی زمینی به عربستان سعودی و امارات از طریق عمان
- وابستگی بالای عمان به چین در فروش انرژی

انرژی

- در طول سال‌ها، چین روابط اقتصادی خود را با عمان به ویژه در بخش نفت عمیق‌تر کرده و گسترش داده است. تا جایی که چین تقریباً ۵۰ درصد از کل صادرات عمان را دریافت می‌کند.
- عمان با حدود پنج میلیارد بشکه ذخیره نفت (رتبه ۱۲۲ام) و حدود ۷۰۰ میلیارد متر مکعب ذخیره گاز، برخلاف اکثر کشورهای پیرامون خود منابع انرژی آن‌چنانی ندارد.

۷. مرکز CNAS: درجه بندی کمربند و جاده چین - فروردین ۱۳۹۸ (آوریل ۲۰۱۹)

- میزان فروش انرژی عمان به چین در سال‌های اخیر رشد چشم‌گیری داشته است. به طوری که سهم فروش نفت عمان به چین از ۱۸ درصد در سال ۲۰۰۲ به ۷۸ درصد در سال ۲۰۲۰ رسید و اکنون این آمار نزدیک به ۹۰ درصد تخمین زده می‌شود.
- علاوه بر موارد فوق، چین خریدار اصلی محصولات پتروشیمی عمان نیز محسوب می‌شود. به طور کلی عمان برای فروش نفت و سایر هیدروکربن‌هایش شدیداً به چین وابسته است.
- چین نه تنها خریدار اصلی منابع گازی عمان محسوب می‌شود، بلکه تمایل دارد تا پروژه انتقال گاز ایران به عمان و تبدیل آن به LNG به بهره‌برداری برسد تا بتواند ظرفیت واردات گاز را از عمان افزایش دهد.
- شرکت ملی نفت چین CNPC در سال ۲۰۰۲، ۵۰ درصد سهام میدان نفتی بلوک ۵ عمان را خریداری کرد. هم‌چنین این شرکت به دنبال در اختیار گرفتن ۱۰ درصد از سهام میدان گازی خزان است.
- همان‌طور که گفته شد عمده صادرات انرژی عمان به چین صورت می‌گیرد و این کشور مشتری اصلی محصولات عمانی است، اما منابع انرژی عمان بخش کوچکی از سبد خرید چینی‌ها را تشکیل می‌دهد. به نحوی که با وجود افزایش چشم‌گیر فروش نفت عمان به چین، نفت این کشور تنها ۷ درصد از واردات چین را تشکیل می‌دهد. و این نشان از وابستگی بالای عمان به چین و آسیب‌پذیر بودن آن است.
- به طور کلی عمان وابستگی شدیدی به فروش منابع انرژی خود دارد، و با در نظر گرفتن ذخایر نسبتاً اندک این کشور، آسیب‌پذیر بودن آن کاملاً آشکار می‌شود.
- برای مثال باید کاهش قیمت نفت در طی سالیان اخیر را مرور کنیم (مانند کاهش قیمت در دوران پاندمی کرونا) و متوجه خواهیم شد که کاهش بهای نفت ضربات سنگینی به اقتصاد عمان وارد کرده است. به همین دلیل عمان به دنبال سرمایه‌گذاری و به حداکثر رساندن بهره‌وری صنایع جایگزین مانند پتروشیمی است.
- در اوایل سال ۲۰۲۳ عمان ال‌ان‌جی با شرکت بین‌المللی نفت و شیمی چین یونپیک (بازوی تجاری شرکت چینی سینوپک) قراردادی امضا کرده است تا از سال ۲۰۲۵ سالانه یک میلیون تن گاز طبیعی مایع (LNG) عرضه کند.^۸

بنادر

عمان روی تقویت روابط اقتصادی و تجاری خود با چین کار می‌کند و بنادر آن نقش مهمی در تسهیل این ارتباطات دارند. موقعیت استراتژیک عمان در امتداد مسیرهای دریایی مهم، بنادر آن را برای کشورهایی که در تجارت بین‌المللی از جمله چین درگیر هستند، ارزشمند کرده است.

۸. مقاله دانشگاه اشکلون با عنوان: نقش مهم عمان در ابتکار جاده ابریشم دریایی چین - اردیبهشت ۱۳۹۸ (می ۲۰۱۹)

- جنبه های کلیدی نقش بنادر عمان در روابط این کشور با چین عبارتند از:
- روابط تجاری و اقتصادی: بنادر عمان، مانند بندر دقم و بندر سلطان قابوس در مسقط، به عنوان قطب های حیاتی برای فعالیت های تجاری عمل می کنند. این بنادر دسترسی به اقیانوس هند را فراهم می کند و مسیرهای تجاری دریایی را تسهیل می کند. زیرساخت های بندری پیشرفته در عمان برای چین جذاب است زیرا به دنبال گسترش شبکه های تجاری و امنیت مسیرهای دریایی برای واردات و صادرات خود است.
 - سرمایه گذاری و پروژه های زیرساختی: چین به سرمایه گذاری در زیرساخت های عمان از جمله بنادر آن علاقه نشان داده است. به عنوان مثال، بحث ها و توافق هایی در رابطه با سرمایه گذاری چین در توسعه منطقه ویژه اقتصادی دوقم، که شامل بندر دوقم است، صورت گرفته است. چنین سرمایه گذاری هایی به توسعه اقتصادی عمان و تعمیق روابط اقتصادی بین دو کشور کمک می کند.
 - ابتکار کمربند و جاده (BRI): بنادر عمان با طرح کمربند و جاده چین که یک پروژه زیرساختی و توسعه اقتصادی عظیم است مرتبط هستند. هدف BRI اتصال آسیا با اروپا و آفریقا از طریق توسعه زیرساخت ها است و بنادر عمان می توانند به عنوان گره های مهم در این ارتباط عمل کنند.
 - همکاری انرژی: عمان یک تولیدکننده مهم نفت و گاز است و چین علاقه مند به تامین منابع انرژی برای برآوردن نیازهای رو به رشد خود است. بنادر در عمان صادرات منابع انرژی را تسهیل می کنند و به همکاری انرژی بین دو کشور کمک می کنند.

صحار

بندر صحار در عمان نقش مهمی در تقویت روابط اقتصادی و تجاری بین عمان و چین ایفا کرده است. بندر صحار یکی از بنادر مهم و استراتژیک است که در خلیج عمان واقع شده است و نقطه کانونی برای توسعه اقتصادی و تجارت بین المللی بوده است. چین به حضور در بندر صحار و منطقه آزاد آن به جهت نزدیکی به مرز امارات و شبکه حمل و نقل با امارات و عربستان سعودی علاقه مند است. به گزارش «بلومبرگ»، افزایش امکانات و مزایای بندر صحار برای تأمین سوخت نفتکش ها در حین عبور یا تخلیه آنها می تواند از این بندر رقیبی جدی برای بندر «جبل علی» دبی بسازد. آن است که این بندر در غرب تنگه هرمز جای دارد در حالی که بندر جبل علی در شرق تنگه هرمز است. بندر صحار می کوشد که بندری برای انتقال کالا و مواد غذایی و مواد شیمیایی در سرتاسر شبه جزیره عربی باشد. شرکت هرمز مارین قرار است سوخت با گوگرد پایین و نفت گاز برای کشتی ها با کیفیت بالا تأمین کند. بندر صحار در میانه راه میان دبی و مسقط جای گرفته و از ۲۰۰۴ فعالیت خود را آغاز کرده و در سال ۲۰۱۰ نیز منطقه آزاد در آن ساخته شده است. این بندر هم اکنون با ظرفیت یک میلیون تُن در هفته فعالیت می کند و سریع ترین روند رشد مناطق آزاد در جهان را تجربه کرده است. حجم سرمایه گذاری های خارجی در این بندر تاکنون به بیش از ۲۷ میلیارد دلار رسیده است.

بی‌نیازی از عبور از تنگه هرمز و صرفه اقتصادی و زمانی ناشی از آن باعث شده که بندر صحار مسیری به صرفه برای انتقال کالا به کشورهای شبه جزیره عربی باشد. ضمن اینکه عمان در نظر دارد شبکه ریلی مستقیمی میان همه کشورهای شورای همکاری برقرار کند. این بندر با عمق مناسب سکوهایش توانایی پذیرش بزرگ‌ترین کشتی‌های جهان را دارد و عمان می‌کوشد که با توسعه بیشتر، ۲۵ میلیون متر مربع به مساحت آن بیفزاید. منطقه آزاد بندر صحار ۴۵۰۰ هکتار مساحت دارد. در این منطقه آزاد تسهیلاتی از جمله امکان مالکیت صد در صد برای شهروندان خارجی و نیز عدم پرداخت هرگونه عوارض واردات یا صادرات مجدد یا مالیات و معافیت مالیاتی ۲۵ ساله برای شرکت‌ها در نظر گرفته شده است. همه این امتیازات باعث شده که این بندر رقیبی جدی برای بنادر امارات متحده عربی باشد.

برخی از جنبه های نقش بندر صحار در روابط چین و عمان:

- هاب تجاری و لجستیکی: بندر صحار به عنوان یک مرکز تجاری و لجستیکی کلیدی در منطقه عمل می‌کند. موقعیت استراتژیک آن، آن را به دروازه ای جذاب برای ورود و خروج کالا به منطقه خلیج فارس تبدیل کرده است. چین علاقه خود را به استفاده از تسهیلات بندر برای تقویت ارتباط تجاری خود با کشورهای خلیج فارس، خاورمیانه و فراتر از آن نشان داده است.
- سرمایه گذاری چینی: چین برای سرمایه گذاری در بندر صحار و مناطق صنعتی مرتبط ابراز علاقه کرده است. سرمایه گذاری از چین به توسعه و گسترش زیرساخت های بندر کمک می کند و آن را کارآمدتر می کند و می تواند حجم بیشتری از کالا را جابجا کند. چنین سرمایه‌گذاری‌هایی با ابتکار کمربند و جاده چین (BRI) که به دنبال افزایش ارتباطات تجاری جهانی است، همسو است.
- شهرک صنعتی عمان و چین: بحث و برنامه ریزی برای ایجاد شهرک صنعتی عمان و چین در نزدیکی بندر صحار انجام شده است. این پارک با هدف جذب مشاغل و صنایع چینی برای راه اندازی عملیات و تقویت بیشتر همکاری های اقتصادی بین دو کشور است.
- همکاری انرژی: بندر صحار ارتباط خوبی با میددین نفت و گاز عمان دارد. علاقه چین به تامین امنیت منابع انرژی منجر به همکاری در بخش انرژی شده است و بندر سوهار در تسهیل صادرات منابع انرژی عمان به چین نقش دارد.
- مشارکت استراتژیک: توسعه بندر صحار اغلب در چارچوب مشارکت استراتژیک گسترده تر بین عمان و چین دیده می شود. دو کشور روی تقویت روابط اقتصادی، تجاری و دیپلماتیک کار کرده اند و نقش بندر صحار همسو با این تلاش ها است.^۹

۹. پایگاه میدد اینست نیوز: عمان با بندر صحار در پی رقابت با بنادر دیی - شهریور ۱۴۰۰ (سپتامبر ۲۰۲۱)

<https://mdeast.news/01/09/2021/%d%8b%9d%85%9d%8a%7d%86%9-%d%8a%8d%8a7-%d%8a%8d%86%9d%8af%d%8b1-%d%8b%5d%8ad%d%8a%7d%8b1-%d%8af%d%8b1-%d%9be%db%8c-%d%8b%1d%82%9d%8a%7d%8a%8d%8aa-%d%8a%8d%8a7-%d%8a%8d%86%9d%8a%7d%8af%d%8b1-%d%8af/>

دقم:

منطقه ویژه اقتصادی دقم، از جمله بندر دقم نقش مهمی در تقویت روابط اقتصادی و تجاری بین چین و عمان ایفا کرده است. دقم یک بندر استراتژیک واقع در سواحل جنوب شرقی عمان است و از نظر توسعه اقتصادی و همکاری، یک منطقه اصلی تمرکز برای هر دو کشور بوده است. هم‌چنین بندر دقم برای تکمیل ابتکار کمربند و جاده، و تبدیل آن به قطب صنعتی و در زمان لازم استفاده نظامی توجه دارد. با خروج امارات از مشارکت در بندر دقم، چین سرمایه گذاری و حضور گسترده‌ای را در دستور کار خود قرار داده است و نزدیک به ۱۱ میلیارد دلار در دقم سرمایه‌گذاری کرده است. چینی‌ها زمین‌های وسیعی را در دقم برای ایجاد مناطق صنعتی اجاره کرده، و برنامه‌ای برای ایجاد صنایع سنگین، صنایع سبک، و مصارف مختلط ارائه کرده‌اند. این پروژه قرار است توسط یک کنسرسیوم چینی به نام عمان وانفانگ انجام شود. در صورت تصویب این پروژه، یکی از جاه طلبانه‌ترین پروژه‌های زیرساختی BRI خواهد بود که توسط شرکت‌های چینی در خاورمیانه انجام می‌شود. شرکت‌های چینی از منطقه خودمختار نینگ‌شیا هوی و استان هبی توافق نامه‌هایی را برای ورود به پارک صنعتی امضا کردند. پروژه‌های برنامه‌ریزی شده شامل کارخانه متانول، صنایع مصالح ساختمانی، صنایع دریایی، کارخانه‌های لوله، کارخانه مونتاژ وسایل نقلیه و پایگاه تولید پنل‌های خورشیدی می‌باشد.^{۱۰} از حدود ۱۱ میلیارد دلاری که برای سرمایه‌گذاری در نظر گرفته شده است، تنها پروژه اجرا شده - به غیر از قراردادهای اجاره زمین - کارخانه Duqm Hongtong Pipe است (که در سال ۲۰۲۱ در شهرک صنعتی دقم تکمیل شد و تنها چند میلیون دلار ارزش دارد). لوله‌های پلی‌اتیلن تقویت شده را تولید می‌کند که در صنعت نفت و گاز عمدتاً برای جمع‌آوری و انتقال سیالات هیدروکربنی استفاده می‌شود.^{۱۱}

در اینجا به برخی از جنبه‌های نقش بندر دقم در روابط چین و عمان اشاره می‌شود:

موقعیت استراتژیک و اتصال: بندر دقم در امتداد مسیرهای اصلی کشتیرانی بین‌المللی قرار دارد و دسترسی آسان به دریای عرب و اقیانوس هند را فراهم می‌کند. این امر آن را به مکانی جذاب برای تجارت دریایی تبدیل می‌کند و به تلاش‌های چین برای افزایش ارتباطات تجاری خود در منطقه و فراتر از آن کمک می‌کند.

- سرمایه‌گذاری و توسعه چین: چین برای سرمایه‌گذاری در توسعه منطقه ویژه اقتصادی دقم از جمله بندر دقم علاقه نشان داده است. سرمایه‌گذاری‌های چینی به توسعه زیرساخت‌های بندر کمک می‌کند و آن را به تسهیلات توانمندتر و کارآمدتر برای جابجایی کالا تبدیل می‌کند. سرمایه‌گذاری‌ها ممکن است به سایر بخش‌ها در منطقه ویژه اقتصادی دقم نیز گسترش یابد.
- ابتکار کمربند و جاده (BRI): توسعه دقم با طرح کمربند و جاده چین، یک پروژه زیرساختی و توسعه اقتصادی جهانی، همسو است. موقعیت این بندر برای بخش دریایی BRI استراتژیک است و جابجایی کالا بین آسیا، خاورمیانه و آفریقا را تسهیل می‌کند.

^{۱۰} پورتال کمربند و جاده: پارک صنعتی چین و عمان همکاری چین و عمان را تقویت می‌کند - فروردین ۱۳۹۷ (آوریل ۲۰۱۷)

<https://eng.yidaiyilu.gov.cn/p/11648.html>

اولین کارخانه در شهر صنعتی چین-عمان در دقم افتتاح شد - آبان ۱۴۰۰ (اکتبر ۲۰۲۱) : times of oman .۱۱. خبرگزاری

<https://timesofoman.com/article/108381-first-factory-to-open-at-china-oman-industrial-city-in-duqm>

همکاری تجاری و اقتصادی: بندر دقم به عنوان یک جزء حیاتی از تلاش‌های عمان برای تنوع بخشیدن به اقتصاد خود عمل می‌کند. توسعه بندر منجر به افزایش همکاری‌های اقتصادی بین عمان و چین به ویژه در بخش‌هایی مانند تجارت، لجستیک و تولید شده است.

• مشارکت‌های بالقوه صنعتی: بحث‌هایی در مورد امکان تاسیس فعالیت‌ها و صنایع چینی در منطقه ویژه اقتصادی دقم وجود داشته است. این شامل توسعه یک پارک صنعتی است که در آن کسب‌وکارهای چینی می‌توانند تسهیلات ایجاد کنند و به همکاری اقتصادی و انتقال فناوری کمک کنند.^{۱۳}

بخشی از قراردادهای سرمایه‌گذاری دقم

Projects	Companies	Investment
Methanol plant	Mingyuan Holdings Group Co. Ltd	\$10 million
Power plant (300MW)	Hebei Electric Power Design and Research and Ningxia Electric Power Design Institute	\$406 million
Five-star hotel	Ningxia Residence Construction Development (Group) Co. Ltd	\$200 million
Solar equipment	Ningxia Zhongke Jiaye New Energy and Technology Management Company	\$94 million
High-mobility SUV project	Wuhan Xiao Long Auto-Tech Co. Ltd	\$84 million
Desalination plant	Ningxia Water Investment Group Co	\$81 million
Building material manufacturing and trading facility	Ningxia Ningqiao Commercial Investment and Operation Ltd	\$46 million

۱۳. پایگاه arab weekly : ظهور دقم عمان به عنوان عرضه جدیدی برای رقابت چین و آمریکا - شهریور ۱۴۰۰ (سپتامبر ۲۰۲۱)

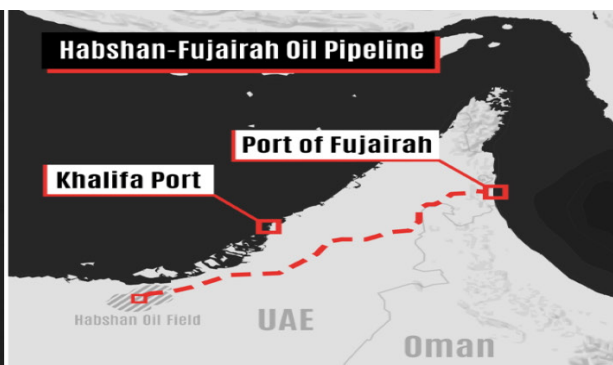
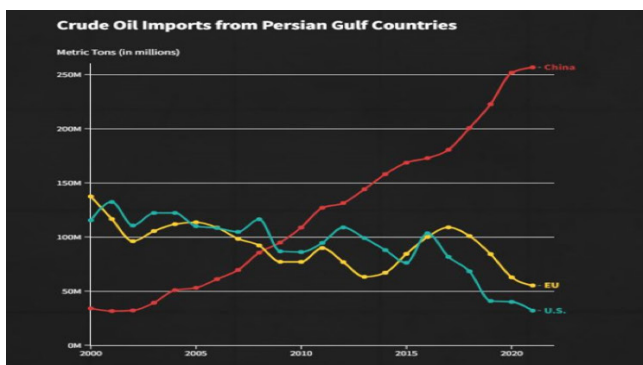
<https://thearabweekly.com/omans-duqm-emerging-new-arena-china-us-competition>

مرکز مطالعات استراتژیک و بین المللی (CSIS)

در یک گزارش تحت عنوان «تنگناهای وخیم: تلاش چین برای تامین منافع انرژی خود در خاورمیانه» به یک موضوع قابل توجه اشاره می‌کند. در این گزارش به سیر صعودی روند واردات انرژی چین از منطقه خلیج فارس اشاره شده و دو نکته مهم را اشاره می‌کند. اول لزوم تداوم سیاست تأسیس پایگاه‌های چین اول به صورت غیرنظامی سپس نظامی (مانند جیبوتی و سریلانکا) و دوم اهمیت تنگه هرمز و کنترل آن به وسیله ایران. در ادامه بیان می‌شود که برای انجام هدف اول و کاهش وابستگی چین به تنگه هرمز ابتدا توافقاتی با دولت امارات برای حضور نظامی ارتش چین، و هم‌چنین ایجاد خطوط لوله نفت از بندر خلیفه به بندر فجیره برای دور زدن تنگه هرمز در دستور کار چینی‌ها قرار می‌گیرد. اما دولت ایالات متحده به محض آگاه شدن از نیت چینی‌ها در سال ۲۰۲۱، امارات را تهدید کرده و چین را از رسیدن به هدف خود باز میدارد. از آن پس چین بنادر عمان به ویژه بندر دقم را جایگزین بنادر اماراتی برای ایجاد پایگاه ترانزیتی، لجستیکی و در نهایت نظامی می‌کند.^{۱۳}

صلاله

بندر صلاله یکی از بنادر بزرگ عمان است و نقش بسزایی در تسهیل تجارت و فعالیت های اقتصادی در منطقه داشته است. بندر صلاله به دلیل موقعیت استراتژیک خود در دریای عرب و زیرساخت های مدرن آن شناخته شده است. در اواخر سال ۲۰۲۲ بندر صلاله عمان و خط کشتیرانی مرسک سرویس جدیدی را به منظور حمل و نقل کالا از چین به یم از طریق منطقه آزاد المزیونه راه اندازی کردند که نشان از اهمیت این بندر برای چینی‌ها دارد.

۱۳. مرکز مطالعات استراتژیک و بین المللی CSIS: تنگناهای وخیم: تلاش چین برای تامین منافع انرژی خود در خاورمیانه - بهمن ۱۴۰۱ (فوریه ۲۰۲۳)

<https://features.csis.org/hiddenreach/china-middle-east-military-facility/>

- ویژگی‌های کلیدی و مشارکت بالقوه آن در روابط چین و عمان ممکن است شامل موارد زیر باشد:
- تجارت و لجستیک: بندر صلاله یک مرکز حیاتی برای تجارت بین‌المللی است، به ویژه برای کالاهایی که بین آسیا، خاورمیانه، آفریقا و فراتر از آن جابجا می‌شوند. زیرساخت‌های لجستیکی کارآمد آن را به بندری جذاب برای شرکت‌های کشتیرانی، از جمله آن‌هایی که در تجارت چین و عمان دخیل هستند، تبدیل می‌کند.
- اتصال: موقعیت استراتژیک بندر باعث افزایش اتصال می‌شود و از تلاش‌های چین برای تقویت مسیرهای تجاری دریایی و ایجاد پیوند با مناطق مختلف حمایت می‌کند. بهبود ارتباطات می‌تواند به افزایش حجم تجارت و همکاری اقتصادی بین چین و عمان منجر شود.
- مرکز حمل و نقل: بندر صلاله به عنوان یک مرکز حمل و نقل در نظر گرفته شده است که جایگاهی کالا را بین کشتی‌های کانتینری بزرگ که ممکن است مستقیماً به بنادر کوچکتر تردد نکنند، تسهیل می‌کند. این عملکرد کارایی تجارت دریایی را افزایش می‌دهد و ممکن است برای کشورهایی مانند چین که به دنبال راه‌حل‌های لجستیکی بهینه هستند، مورد علاقه باشد.
- همکاری اقتصادی: عمان، از جمله بنادر اصلی آن، در حال بررسی همکاری‌های اقتصادی با چین در بخش‌های مختلف بوده است. این ممکن است شامل سرمایه‌گذاری‌ها، سرمایه‌گذاری‌های مشترک یا سایر ابتکارات مشترک باشد که از اهمیت استراتژیک بنادری مانند صلاله در تقویت روابط اقتصادی استفاده کند.

نظامی

جزئیات خاصی در مورد همکاری نظامی چین و عمان به طور گسترده منتشر نشده است. عمان به طور سنتی سیاست بی‌طرفی نظامی را در پیش گرفته و با کشورهای مختلف همکاری دفاعی و امنیتی داشته است. در حالی که چین روابط دفاعی و امنیتی خود را در سطح جهانی گسترش داده است، اطلاعات دقیق در مورد میزان و ماهیت همکاری نظامی بین چین و عمان به راحتی در دسترس عموم قرار نگرفته است. اما چیزی که مسلم است مسیر اقیانوس هند برای توسعه اقتصادی چین بسیار مهم است. از یک سو، منابع نفت و گاز طبیعی مایع صادر شده از خلیج فارس باید از طریق اقیانوس هند - تنگه مالاکا - دریای چین جنوبی به چین برسد. از سوی دیگر محصولات چینی نیز باید از طریق دریای چین جنوبی-تنگه مالاکا-اقیانوس هند به آفریقا صادر شوند یا از طریق کانال سوئز-دریای مدیترانه به اروپا صادر شوند. همین امر در مورد تجارت معکوس نیز صادق است. با این حال در سال‌های اخیر با تشدید رقابت بین چین و ایالات متحده و بدتر شدن روابط چین و هند به دلیل رویارویی در منطقه مرزی خط کنترل واقعی، برخی افراد در عرصه‌های سیاسی و محافل نظامی ایالات متحده و هند ابراز داشته‌اند که می‌خواهند شریان اقتصادی چین را در اقیانوس هند قطع کنند تا تقویت امنیت این کانال حمل و نقل برای چین بیش از پیش ضروری شده باشد.

البته چین بیش از ده سال پیش شاهد این روند بوده و مدت هاست که برای آن آماده شده است. مرکز مطالعات استراتژیک و بین‌المللی، یک اندیشکده آمریکایی، اخیراً گزارشی را منتشر کرده است که در آن تلاش‌های مختلف چین در خاورمیانه برای حفظ امنیت انرژی خلاصه شده است. از این گزارش می‌توان دریافت که نفوذ نظامی چین در خاورمیانه از ساخت یک پایگاه نظامی در جیبوتی و عملیات اسکورت در خلیج عدن پیشی گرفته است. سلطان‌نشین عمان همواره کشوری بی‌طرف بوده و همواره برای حفظ جایگاه بی‌طرفی خود تلاش کرده است. و در راستای همکاری نظامی و امنیتی با تمام کشورها اجازه تأسیس پایگاه نظامی به کشورهای زیادی را داده است. با توجه به سیاست‌های امنیتی چین، با در نظر گرفتن شکست در تأسیس پایگاه نظامی در امارات، و توجه خاص چین به بنادر عمان به ویژه دقم، ایجاد پایگاه‌های نظامی در امتداد پایگاه جیبوتی توسط چینی‌ها را می‌توان اصلی‌ترین محور روابط نظامی دو کشور قلمداد کرد.

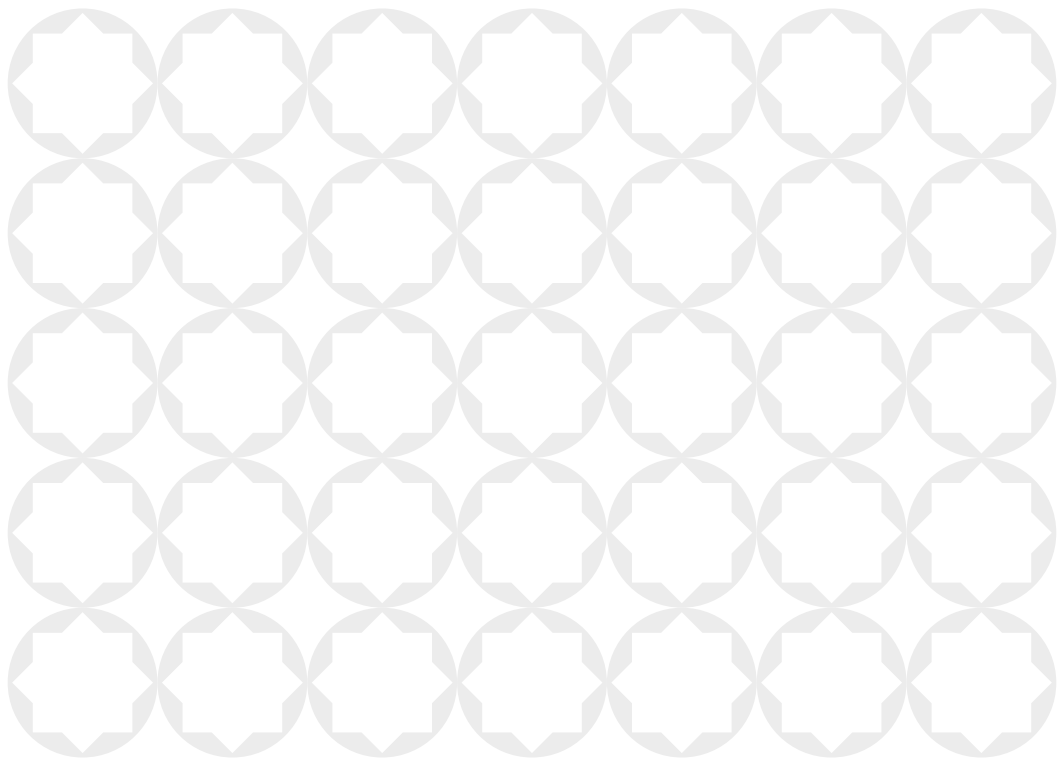
اولویت‌های چین و عمان نسبت به یکدیگر

اولویت‌های چین نسبت به عمان:

- خرید نفت و مواد معدنی و صادرات کالا
- ایجاد پایگاه‌های پشتیبانی دریایی و به دنبال آن پایگاه نظامی در امتداد جیبوتی
- استفاده از بنادر عمان برای جایگزینی بنادر امارات و دور زدن تنگه هرمز
- استفاده از جایگاه و وجهه‌ی عمان به عنوان یک کشور میانجی در منطقه

اولویت‌های عمان نسبت به چین:

- حفظ ارتباط به عنوان خریدار اصلی نفت این کشور
- حفظ ارتباط به عنوان یک قدرت بزرگ تعیین‌کننده در معادلات جهانی
- استفاده از کمک‌های چین برای پیش‌برد اهداف توسعه داخلی خود و کاهش اتکا به نفت

ISA CENTER
International & Strategic
Analysis Center